

Nr 307.

Af herr **Thyrén**, i anledning af Kungl. Maj:ts i propositionen nr 43 upptagna förslag till lag om kollektivaftal mellan arbetsgifvare och arbetare.

Det genom kungl. proposition öfverlämnade förslaget till lag om kollektivaftal mellan arbetsgifvare och arbetare, hvilket i § 8 gör en inskränkning gentemot föregående års förslag af rätten till arbetsinställelse och därmed jämförlig åtgärd under aftalstiden, har dock i samma § fullt otvetydigt, ehuru nu visserligen icke i positiv form, uppställt rätt till s. k. *sympatiåtgärd* af nämnda slag under aftalstiden. Af föredragande departementschefens motivering framgår, att han, i likhet med en vid behandlingen under föregående riksdag ofta uttalad åsikt, betraktar denna lagbestämmelse ingalunda såsom en utvidgning af möjligheten att företaga dylika åtgärder utöfver hvad för närvarande faktiskt gäller, utan blott såsom ett uttryckligt erkännande i lagen af ett förhållande hvilket — man må i öfrigt beklaga det huru mycket som helst — redan nu råder.

Det lär emellertid icke kunna förnekas, att den situation, som, åtminstone småningom, skulle skapas genom lagen, *väsentligt* skiljer sig från den nuvarande. Jämför man t. ex., under antagande af ett genomfördt kollektivaftal inom jordbruket, sakläget *nu* med sakläget *efter* lagens genomförande, sedan bestämmelsen hunnit genomsyra folkuppfattningen, visar sig skillnaden omisskännelig. En utbredd skörde- eller mjölkningsstrejk öfver hela landet, om en sådan påyrkades af en och annan agitator, skulle *nu* stöta mot ett så godt som öfverstigligt hinder i den allmänna rättskänslan, rättsinstinkten. Man kan ej våga hoppas, att denna rättskänsla skulle fortleva rätt länge, sedan lagen otvetydigt — låt vara i negativ form — förklarar en sådan strejk laglig. På samma sätt skulle rättsuppfattningen *nu* göra stor skillnad mellan befogade lockouter och strejker inom industrien, medan lagförslaget alldeles upphäfver denna skillnad. Hvarje dylik, hela

landet eller stora delar däraf omfattande sympatiinställelse, den mest befogade sympatilockout tillkommen för att skydda en liten arbetsgifvare mot en okynnesstrejk, såväl som den mest obefogade lockout i syfte att otillbörligen nedpressa arbetslönerna, den mest befogade såväl som den mest obefogade strejk — allt skulle, enligt förslaget, utan åtskillnad legaliseras, lagligen kunna företagas öfverallt, där icke enskilda arbetsaftal på bestämd tid (eller med lång uppsägningstid) stode i vägen; så snart man blott iakttog den *formaliteten* att anknyta inställelsen till någon efter utgången aftal iscensatt arbetsinställelse — hvilken sistnämnda, enligt lagens bokstaf, till och med kunde föreligga på utländskt område. Det behöfver knappast anmärkas, att då lagen uttryckligen gör denna åtgärd laglig under pågående kollektivafstal, de intresserade parterna så mycket mera skola vänja sig vid att anse den fullt berättigad vid andra tillfällen, t. ex. såsom pressionsmedel vid förhandling om nytt aftal, *efter* det gamlas tilländalöpande. Fördömes inställelse *under* aftalstiden *juridiskt*, så kan man påräkna, att sådan *utom* aftalstiden (då den f. n. måste vara juridiskt oätkomlig) åtminstone i särskildt elakartade fall fördömes *moraliskt* och att detta sista i viss mån verkar såsom hämsko; tillåtes åter inställelse under aftalstiden *juridiskt* så kan man knappast mot sådan *under* aftalstiden och mycket mindre mot sådan *utom* aftalstiden påräkna något verksamt *moraliskt* fördömande: ingen återhållande kraft kvarstår på någotdera området.

Från regeringens ofvan nämnda ståndpunkt — att ingen ändring i inställelsernas frekvens och natur är att befara genom legalisationen — är det skäl, som bestämt regeringen att låta ifrågavarande bestämmelse orubbad kvarstå, lätt att att förstå och bekant nog. En ren okynnesstrejk på en enstaka punkt skulle kunna, där arbetsgifvaren icke underkastade sig på nåd och onåd, till hans ruin fortsättas i det obegränsade, i det de strejkande underhölles af öfriga organiserade arbetare; det enda medlet att hindra detta understöd, och således den enstaka arbetsgifvarens enda räddning, är under gifna förhållanden sympatilockouten. M. a. o. eftersom fall kunna förekomma, där sympatilockouten har karaktären af ett slags nödvärn, kan lagen öfverhufvud icke förbjuda sympatilockout, utan att därmed lämna den i nöd stadde hjälplös.

Att emellertid från denna utgångspunkt — från (den obestridda) tillvaron af dylika nödvärnsfall — sluta sig till nödvändigheten af att lagen utan vidare åtskillnad tillåter, legaliserar sympatiinställelser är i och för sig knappast mera logiskt, än om ett begynnande samhälle, som vore betänkt på att för första gången uppställa straffbestämmelser, af *det* skäl ansåg sig nödsakad att lämna uppsätligt dödande straffritt, att erfarenheten framvisade en del fall, där uppsätligt dödande företagits i fullt berättigadt

nödvärn. Likasom ifrågavarande straffsystem helt visst gjorde rätt uti att, såsom *regel*, straffa dödandet, men, såsom *undantag*, förklara dödande i nödvärn straffritt, så måste äfven vi, på detta nya område, söka i det längsta uti lagen genomdrifva den princip, att inställelse enligt regeln är förbjuden och medför skadeståndsskyldighet (eller annan reprimerande påföljd), men undantagsvis, där en analogi med nödvärn kan anses föreligga, bör anses tillåten. Det hvarom man rimligen kan tvista är icke, huruvida fall, där inställelse f. n. bör tillåtas, och fall, där inställelse bör förbjudas, kunna förekomma — fastmera är bejakandet af båda dessa frågor själfklart — icke heller om *önskvärdheten* att i rättsordningen skilja mellan nämnda två grupper af fall; utan blott om *möjligheten* och *sättet* att genomföra denna skillnad.

Jag återkommer nedan till denna fråga om skiljandet mellan det reguljära område, där inställelse bör vara förbjuden, och det nödvärnsområde, där den bör vara tillåten. Dessförinnan synes mig lämpligt att något närmare skärskåda de faktiska verkningarna, sådana de kunna förväntas af nu föreliggande lagförslag, alltså *utan* nämnda skiljande. Man tänker sig, från det håll, som stödjer lagförslaget, den uti inställelsens legalisering liggande faran (därest man ens erkänner någon sådan) upphäfd på ungefär följande sätt. Uti *industrien* är i det hela *lockouten* ett starkare vapen än strejken. Den senare uteslutes därför genom fruktan för den förra, och att åter lockouten icke missbrukas, därför borgar allaredan arbetsgifvarens eget ekonomiska intresse, hvilket skulle blifva lidande på ett alltför långt drifvet lockoutande. Inom *jordbruket* åter är visserligen *strejken* det vida starkare vapnet. Men denna bör här motas genom långa arbetsaftal på bestämd tid eller med lång uppsägningstid (hvilka man förutsätter att arbetsgifvaren har makt att med eller mot arbetarens vilja genomdrifva): arbetsaftalet skall nämligen, i motsats till kollektivaftalet, utesluta äfven sympatiinställelsen, under den tid, det varar. Detta egendomliga balanssystem, som naturligen är fullkomligt tänkbart, innebär således, sedt från arbetaresynpunkt, att arbetaren inom *industrien*, i det han *hindras* från långa *arbetsaftal*, är utsatt för sympatilockouten, hvilken han där icke med strejk förmår motstå, under det åter arbetaren inom *jordbruket*, i det han *tvingas* till långa *arbetsaftal*, icke kan lagligen använda sympatistrejck, som där skulle vara ett oemotståndligt vapen. Man måste finna det ganska naturligt och mänskligt, om arbetarna, *äfven utan* att något missbruk sker från arbetsgifvarnas sida och utan något egentligen reallt skäl, dock känna denna maktlösa situation irriterande, betrakta hela rättstillståndet såsom innebärande en partiskhet emot dem och se sig om efter ett annat maktmedel, enär arbetsinställelse, sådan lagen medger den, icke är för dem

användbart. Redan på denna plattform (o: utan antagande af missbruk från arbetsgifvarehåll) föreligger därför en viss fara för att arbetarna skola drivas in på betänkliga vägar och tillgripa medel, ännu mindre önskvärda än arbetsinställelser.

Men värre blir det, om verkliga *missbruk* af mera omfattande art skulle yppa sig å arbetsgifvaresidan. Att innehaf af makten medför frestelse till missbruk af makten, är intet nytt, och den garanti, som bland annat departementschefen vill finna i den genom lockouten förorsakade ekonomiska *förlusten* för arbetsgifvarna själfva, torde knappast vara tillräckligt betryggande. Frukten för förlusten kan i många fall öfvervinnas af utsikten till mer eller mindre direkt *vinst* genom arbetarnas medelst lockouten framtvingna eftergift; arbetsgifvaren kan ofta välja sin *tid* så, att inställandet af produktionen blir honom till mera fördel än skada; och blotta *hotet* om lockout, om det en och annan gång sättes i verket, kan dess emellan vara ett nästan lika starkt pressionsmedel som den verkliga lockouten. Den rent ekonomiska synpunkten innefattar därför alldeles ingen garanti. Snarare skulle en sådan på basis af hittills vunnen erfarenhet kunna sökas i arbetsgifvarnas personliga egenskaper, deras allmänanda och hänsyn till arbetarnas intressen — alltså i ett frivilligt offrande af ekonomiska intressen för högre hänsyn. Men man får akta sig att härvidlag i för hög grad taga de nuvarande förhållandena till utgångspunkt för en slutsats om framtiden. Att hittills öfvergrepp förekommit mindre från arbetsgifvarnas sida än från arbetarnes sammanhänger tydligen därmed att arbetarna långt tidigare varit organiserade, långt förr suttit inne med maktmedlen, de stundom klandervärda former af blockad, bojkott o. d., som länge sedan framträd på arbetaresidan, torde enligt sakens natur inom icke allt för lång tid få sina motsvarigheter uti arbetsgifvarnas taktik. Men därtill kommer, hvad erfarenheten från åtskilliga andra länder visar, att en stark ekonomisk utveckling tenderar att samla kapitalets ledning på allt färre händer, gemenligen på alltmera energiska och därmed ofta, fast icke alltid, mera hänsynslösa händer. Alltför lätt låter tänka sig, att denna ledning till större eller mindre del kan blifva utländsk och redan därigenom mindre hänsynsfull mot arbetarna i vårt land. Huru som helst: den dag kan komma förr än man anar, då äfven ur ren regeringssynpunkt kapitalets öfvergrepp bereder större bekymmer än arbetets — det är nog att nämna Amerikas Förenta stater — och då man icke just skall välsigna den dag, då detta extra maktmedel tillskapades.

Om nu dylika missbruk af mera allvarlig art och omfång förekomma och ofta upprepas, så är det lätt att inse, att den verkan de naturenligen måste utöfva på arbetarna blir en verklig samhällsfara. Uppehålles under

lockouten arbetet genom oorganiserade arbetare, så fattas lockouten lätt såsom ett angrepp på föreningsrätten, i det arbetarna frestas att utgå ur organisationen för att få arbeta; omfattar åter lockouten alla arbetare — hvartill arbetsgifvaren lätt drifves, därest arbetarna *låtsa* sig utgå ur organisationen — så står arbetaren så mycket hjälplösare (framför allt den som icke tillhör organisationen). Rätt till sympatilockout under aftalstiden betyder ju icke endast, såsom hvarje lockouträtt under aftalstiden, *masslockout* (enär den icke behöfver inskränka sig till de arbetare, hvilkas aftal utlupit), utan därjämte en *masslockout*, som kan komma helt oförberedt och oväntadt (för de arbetare, som icke äro med i tvisten). Denna ständiga känsla af osäkerhet, rotlöshet, som dessförutan mer än önskvärdt är skapas af industrilifvet med dess växlande konjunkturer, har en allmänt skadlig inverkan på karaktären och ökar, såsom af brottnålsstatistiken tydligt nog framgår, böjelsen öfverhufvud för lagstridiga och obetänksamma handlingar. Närmast skola arbetarna drifvas att kasta sig på de svaga punkter, där strejk kan verka, såsom (bortsett från jordbruk) bagerihandteringen, kommunikationsverk, vattenledningsverk, renhållningsverk, elektricitetsverk o. s. v. Till den del, man sökt skydda dessa svaga punkter genom rättsliga åtgärder af ett och annat slag, är det mer än sannolikt att sådana fördämningar i stridens hetta skola brytas. Har ett *moraliskt* öfvergrepp i stor omfattning skett genom en utbruten lockout, så får man icke alltför mycket förvåna sig, att detta såsom svar framkallar ett *juridiskt* öfvergrepp, då arbetarna icke se sig någon *laglig* möjlighet att verkamt replikera. Den redan förut hårdt åtgångna rättskänslan blir på detta sätt än mera undergräfd. Hand i hand med en öfvergång från den organiserade sammanslutningen till syndikalism, kan då gå en växande utbredning af sabotage, med flera elakartade och svåråtkomliga stridsmedel; likaså kan emigration och däremot svarande insugning af utländsk arbetskraft befordras. Den principiella skillnaden mellan de juridiskt tillåtna medlen, t. ex. en än så obehörig lockout under pågående kollektivafताल, och de juridiskt otillåtna, är icke så lätt fattbar för mannen af folket, som endast har att lita till sitt moraliska medvetande, hvilket i båda fallen kanske reagerar på ungefär samma sätt. En hänvisning t. ex. till skillnaden mellan kollektivafतालets och arbetsafतालets »begrepp» blir honom så mycket svårförståeligare, då han ser, att kollektivafतालet i *likhet* med arbetsafतालet innebär förbud mot inställelse vid tvist om blifvande aftal, men, i *olikhet* med arbetsafतालet, icke innebär förbud mot sympatiinställelse. Att den svenska folkkaraktären skulle utgöra en garanti gentemot vissa af dessa öfvergrepp, t. ex. sabotage, kan möjligen sägas med hänsyn till det nuvarande ögonblicket, men man vet icke, huru folkkaraktären kan föränd-

ras, därest den moraliska känslan utsättes för ett systematiskt försvagande. Ingen hade kanske för trettio år sedan tänkt sig, att ett utbredt klasshat skulle kunna uppstå inom svenska folket. Dessa reflexioner torde visa nödvändigheten af att framför allt värda den moraliska instinkt, som kan finnas kvar, och icke, med åsidosättande af denna, sätta sin uteslutande lit till ett i själfva verket ganska oberäkneligt växelspel af hvarandra balanserande maktmedel.

Det föregående har utgått från det vanligare antagandet, att lockoutens öfvervikt inom industrien öfver strejken nu är en gång för alla gifven. Det blir framtidens sak att visa, om denna förmodan är riktig, och om icke, under utpräglade högkonjunkturer, svårigheten att hålla arbetsgifvarna under en tillräcklig fast disciplin, blir allt för stor. Skulle så inträffa, så blir resultatet för samhället ingen bit bättre: det betyder då en periodisk växling af öfvergrepp än från arbetsgifvarnas, än från arbetarnas sida; en *samhällsgungning* i ordets mest bokstafliga mening.

Särskildt måste emellertid beaktas det läge, hvaruti *jordbruket* kommer, och hvilket är orubbligen detsamma genom alla konjunkturer. Antaget att det lyckats arbetsgifvaren inom jordbruket att förskansa sig mot de (såsom replik på industriens sympatilockouter) hotande sympatistrejckerna bakom personliga aftal (med eller utan kollektivafstal) på lång tid eller med lång uppsägningstid — är det sannolikt, att dessa förskansningar under de gifna förutsättningarna skola respekteras, och har samhället lämpliga maktmedel att göra dem respekterade? Antag att en omfattande och i sin utgångspunkt otillbörlig lockout pågår inom industrien under skördetiden — är det att förmoda, att jordbruksarbetarna, en gång organiserade och betraktande sig såsom solidariska med industriarbetarna, skola förstå och respektera den mera nämnda juridiska distinktion, att kollektivafstalets begrepp medger lockout under pågående aftalstid, medan däremot arbetsaftalets begrepp icke medgifver strejk? Och om ej så: är någonting vunnet med en *dom*, som ålägger jordbruksarbetarna att betala de millioner, som den felslagna skörden representerar? Eller med en lag, som stadgade straff för de hundratusende strejkande? Men vidare: har man någon säker garanti för, att arbetsgifvaren inom jordbruket verkligen kan skaffa sig dessa fasta arbetsaftal? Att förmånen af lön, kost och logis under vintermånaderna icke är tillräcklig garanti, lär redan framgå af erfarenheten från betfolket i södra Sverige, hvilket i allmänhet torde vara föga benäget att åtaga sig riktig tjänst, där sådan erbjudes, utan hellre tillbringa vintermånaderna i överksamhet, tärande på den under arbetsmånaderna intjänta lönen. I t. ex. östra England torde redan för flera år sedan entreprenadsystemet med s. k. *gangs* hafva fullständigt utbredt

sig, antagligen såsom ekonomiskt fördelaktigare för arbetsgifvarna; tydligen läte ett sådant förhållande lätt nog öfverföra sig i form af kollektivafstal. Och föreligger en gång kollektivafstal, utan arbetsafstal af ofvannämnda art, så kommer det att visa sig, hvad det betyder, att den rättskänsla är borta, som hade varit jordbrukaren garanti nog, om den funnits kvar. I detta sammanhang må påpekas, att Konungens befallningshafvande i Malmöhus län, som mer än någon annan länsstyrelse haft under sina ögon en samtidig hög utveckling af industri och af kollektivafstal inom jordbruket, bestämdt varnat för medgifvande af sympatiinställelser under pågående kollektivafstals-tid (se »Yttranden etc.» s. 184). I själfva verket är det mycket möjligt, att i de delar af landet, som med hänsyn till kommunikationsförhållanden m. m. vore mera utvecklade, en dylik ordning efter någon generation skulle leda till omöjlighet af hvarje annat jordbruk än sådant småbruk, som kunde skötas af ägaren ensam med hustru och barn. Och äfven den, som icke hade något att invända mot detta mål i och för sig, måste finna en sådan väg till målet betänkelig.

Medgifver man, att nu nämnda skäl äro afgörande *mot* den generella tillåtelsen till sympatiinställelser under aftalstiden, och vänder man sig därefter till frågan om möjligheten och sättet att hjälpa industrien i de ömmande fallen utan att därför, såsom lagförslaget, göra sympatilockout-tillåtelsen allmän, så bör först erinras, att ett förbud mot inställelse *under* aftalstiden ju dock lämnar frågan öppen om inställelser *efter* aftalstidens slut. Hur önskvärdt det än vore, att äfven dessa kunde hindras (och ersättas med obligatorisk skiljedom), låter sådant sig knappast genomföra utan ett ganska långt drifvet förståtligande af hela industrien. För att med tillbörligt eftertryck kunna reagera mot en enstaka okynnesstrejk behöfves alltså blott att ordna utlöpnings-tiden för aftalen inom hvarje gifven industrigren så, att intet aftal utlöper på en isolerad tidpunkt utan alltid tillräckligt många på en gång: en strejk på *en* punkt i och för genomdrifvande af obefogade anspråk kan då i nödfall besvaras med en lockout inom öfriga *samtidigt utlupna* aftal. Emellertid kan invändas, dels att en sådan omläggning utaf aftalstiden icke kan ske med ens, utan för sitt genomförande kräfver en tid, hvars längd icke låter sig med större noggrannhet på förhand bestämma; dels — hvad kanske väger tyngre — att denna konsolidering af företagen torde visa sig hinderlig för utbildningen af en hög förädlingsindustri, alltså för uppnående af det mål, hvartill vår svenska industri ju i främsta rummet borde sträfvat. Sistnämnda invändning försvagas väl i någon mån genom det öfvervägande, att ju högre förädlingsindustri det är fråga om, desto sannolikare skola arbetarna inom densamma åtnjuta sådana ekonomiska förmåner, att de *kunna* hålla sig

utanför de allmänna lönestriderna. Allt sammanlagdt, låter dock det krafvet icke afvisa sig, att, åtminstone under den närmare framtiden, möjligheten till att *såsom nödvärnsåtgärd* äfven under aftalstiden företaga sympatilockout icke helt beröfvas industrien.

En väg att hålla denna möjlighet öppen vore, såsom bl. a. föreslagits af förlikningsmännen, att väl förbjuda inställelser under aftalstiden, men icke göra bestämmelsen »tvingande» utan lämna åt kontrahenterna att aftalstidigt medgifva sådana. Dock skulle resultatet häraf lätt blifva, att man finge två strider i stället för en, då kontrahenterna redan i förväg, vid aftalstidets ingående, skulle på hvardera hållet göra sitt yttersta för att genomdrifva den ståndpunkt, som hvardera ansåge för sig förmånligare. Väl skulle lagstiftaren kunna begränsa befogenheten i fråga till aftal ingångna inom viss tid från lagens promulgation, men denna tid kunde endast på måfå fastslås och arbetsgifvarens kamp för att under denna begränsade tid hinna genomföra en tillräcklig konsolidation (med afseende på utlöpnings-tiden) måste blifva så mycket desperatere. Därtill kommer, att, med eller utan tidsbegränsning, ingen som helst garanti finnes, att just de ömmande fallen, nödvärnsfallen, då det gällde, funne sig garderade genom möjligheten af inställelse; antagligen skulle åtskilliga sådana stå utom maktmedlet, och däremot andra fall, där ingalunda ömmande omständigheter förelåge, befinnas utrustade med detsamma.

Det återstår emellertid *en* väg, som, om den icke är utan betänkligheter, dock torde erbjuda mindre sådana än hvarje annan lösning af frågan. Denna väg är: att lagen väl förbjuder inställelse under kollektivaftalstiden, men lämnar öppet åt *arbetsdomstolen*, att, därest särskilda omständigheter föreligga, lämna inställelsen utan påföljd och således förklara den hafva varit *in casu* tillätlig — detta i analogi särskildt med de straffrättsliga fall af intressekollision, där domstolen, utan ledning af lagen, på grund af fallets särskilda omständigheter befriar från straff. Det kan ju icke bestridas, att ofvannämnda afgörande innebär en högst betydlig makt för domstolen. Men det ligger i sakens natur, att en arbetsdomstol icke kan fylla sin uppgift utan en synnerligen långt gående maktbefogenhet. Så har det föreliggande förslaget själfvt i domstolens hand lagt — oafsedt den oundvikliga befogenheten att fritt afgöra om åsidosättande utaf aftal är så »väsentligt», att aftalet kan förklaras icke vidare vara gällande (§ 11 p. 1) — att fritt, utan någon ledning af lagen, bedöma, hvad begreppet arbetsinställelse omfattar (därom, i förbigående anmärkt, icke heller motiveringen gifver någon anvisning); att fritt fördela, efter ty skäligt pröfvas, ersättningsskyldigheten, då skada förorsakats a flera arbetsgifvare eller arbetare (§ 9 p. 1); att fritt besluta om ned-

sättning eller fullständig befrielse från ersättningsskyldighet inom hela området för § 9 (ib. p. 3); sistnämnda befogenhet innesluter bl. a. äfven bedömande af huruvida inställelser, använda under pågående aftal såsom påtryckningsmedel i och för ingående af nytt aftal, böra föranleda skadeståndsskyldighet eller icke — drager alltså i viss mån äfven s. k. intresse-tvister inom domstolens sfär. Hela denna diskretionära makt är lagd i domstolens hand utan appell. Vid dylikt förhållande kan det knappast vara någon mening i att *för maktfrågans skull* undanhålla sympatiinstäl-lelses egenskap af befogad nödfallsåtgärd från domstolens pröfning.

Icke heller kan, med domstolens sammansättning, någon farhåga för uppsåtlig partiskhet anses berättigad. Äfven för hvad angår de från de båda motsatta sidorna föreslagna, ligger det i kommittenternas eget in-tresse att föreslå sådana representanter, som icke blott äro ifriga advokater för sina hufvudmän, utan äro ägnade att genom uppriktig öfvertygelse, sakkunskap och rättrådighet påverka domstolens öfriga ledamöter; och i öfrigt måste man förlita sig på, att den, som får detta stora förtroende af landet, skall känna sitt ansvar. Omöjligheten att åstadkomma en till-räckligt opartisk domstol skulle i själfva verket snarast utgöra ett bevis för att en lycklig lösning af intressemotsatsen, inom ett så beskaffadt folk, öfver hufvud icke vore möjlig. Huru som helst, man har att välja mellan å ena sidan risken af missbruk, från kapitalets resp. från arbetets sida, af en i deras händer lagd obegränsad rätt till sympatiinställelse, å andra sidan risken för otillräcklighet eller partiskhet från domstolens sida. Det torde med all beständhet kunna påstås, att det vore oförsvarligt att åtminstone icke hafva *försökt* lösningen förmedelst domstols afgörande, innan man beslöte sig för ett så oberäkneligt steg som legaliserande af sympatiinställelsen öfver hufvud — ett steg, som snarast vore att be-trakta såsom oåterkalleligt. Äfven arbetsgifvaren, såvida han intet annat vill med sympatiinställelsen än skydda sig mot öfvergrepp, måste säga sig, att han har stor utsikt att på denna väg ernå det behöfliga skyddet; och därjämte, att om, trots allt, under utpräglade högkonjunkturer, bladet skulle vända sig och strejken blifva det starkare vapnet, han är, genom lagens förbud, skyddad mot alla strejker under aftalstiden.

Med hänsyn till det tekniska medlet, att i Kungl. Maj:ts nu före-liggande förslag genomföra ofvan utvecklade ståndpunkt, erbjuder för-slagets nuvarande affattning stor bekvämlighet. För att indraga sympati-inställelsen under förbudet behöfs intet annat än att borttaga klausulen i § 8 »i anledning af tvist mellan arbetsgifvare och arbetare, som äro af aftalet bundna». Domstolens diskretionära makt att likväl låta skade-ståndsskyldigheten bortfalla äfven vid sympatiinställelse framgår då utan

vidare ur § 9 p. 3 i dess nuvarande lydelse. Vid första påseende ville man kanske anse, att de lagställen (fsl. till lag om kollektivaftal § 9 p. 2, § 10 p. 2 och § 11 p. 1 samt fsl. till lag om arbetsdomstol § 2 p. 1), där det, vid sidan om inställelse i strid mot lag, talas om inställelse i strid mot aftal, borde undergå en ändring, eftersom, med den tvingande naturen af § 8, aftalsbestämmelser härutinnan blefve likgiltiga. Vid närmare öfvervägande lærer emellertid olämpligheten af en dylik ändring framgå. Redan nu förekommer nämligen, om ock sällan, att kollektivaftal förbjuder arbetsinställelse såsom påtryckningsmedel *efter aftalstidens slut*, under förhandling om nytt aftal (och i stället stadgar *skiljedom* såsom yttersta medel). Här förefinnes alltså ett tillämplighetsområde — om hvilket man må hoppas, att det småningom skall blifva allt större — för nyssnämnda klausul, äfven om densamma icke längre får tillämplighet med hänsyn till inställelser under aftalstiden.

På grund af hvad nu anförts, får jag alltså hemställa,

att Riksdagen för sin del måtte besluta, att § 8 af förslaget till lag om kollektivaftal mellan arbetsgifvare och arbetare erhåller följande ändrade lydelse:

Under den tid kollektivaftal är gällande må ej, ändå att annorlunda i aftalet bestämts, af arbetsgifvaren eller arbetarna vidtagas arbetsinställelse (lockout eller strejk), blockad, bojkott eller annan därmed jämförlig åtgärd.

Stockholm den 23 februari 1911.

Johan C. W. Thyrén.